

Snacka om brott – en podd från Brå

De som är mest oroliga för brott är de som är minst utsatta (30 april 2015)

Medverkande: Åsa Irlander Strid och Thomas Hvitfeldt, utredare Brå, samt Leif Hemmingsson, poliskommissarie, Sundsvall.
Speaker/programledare: Johannes Rosenberg, Copyfabriken.

[Ljudklipp]

Röst 1: Om jag känner oro för att bli utsatt för brott? Nej, det har jag väl aldrig direkktänt, jag känner mig alltid ganska trygg när jag är ute.

Röst 2: Jo, men jag kan nog känna lite oro ibland. särskilt om jag är ute sent en kväll. Man hör ju så mycket om rån och våld i samhället idag.

JOHANNES:

Paradoxen är tydlig. Äldre personer är de som är mest oroliga för att drabbas av brott. Samtidigt är det de som är minst utsatta. Yngre män däremot, är minst oroliga. Samtidigt som det är en grupp som är särskilt utsatta för brott. Det visar den Nationella trygghetsundersökningen, NTU, från Brå. Hur kommer det sig? Mer om det lite senare. Men först det här med trygghetsundersökningen – Varför finns NTU, och vad kan man använda den till? Och apropå trygghet, hur mycket litar vi på rättsväsendet? Det här är *Snacka om brott*, en podd från Brå, Brottsförebyggande Rådet.

Ja, NTU är alltså en nationell brottsoffer- och trygghetsundersökning som görs varje år. 12 000 personer i hela landet får svara på frågor om utsatthet för brott, otrygghet och oro. Åsa Irlander Strid, utredare på Brå och en

av författarna till rapporten, berättar om vilka svar NTU ger, som man inte hittar i brottsstatistiken.

ÅSA:

Det beror på vad man menar när man pratar om brottsstatistiken, men om det är statistiken över polisanmälda brott som man tänker på, så innehåller ju den bara brott som kommer till polisens kännedom, och den är oftast inte så bra att använda om man vill beskriva brottsligheten som helhet, eftersom långt ifrån alla brott anmäls till polisen. I NTU däremot, så fångar vi ju upp både brott som polisanmäls och sådana som inte polisanmäls, vilket gör att vi får en mer rättvisande bild av hur det ser ut med brott som misshandel, hot och sexualbrott, än vad man får av statistiken över polisanmälda brott. Dessutom innehåller NTU mycket mer information om brotten, till exempel en brottsplats, gärningspersonens kön och relation till den utsatta, och när på dygnet som brotten sker.

JOHANNES:

Hur ser då skillnaden ut i statistik när det gäller faktiska anmälda brott, och undersökningar av människors egna upplevelser av utsatthet för brott? Thomas Hvitfeldt är utredare på Brå, och även han är en av författarna till rapporten.

THOMAS:

Till skillnaderna så måste man ju hålla isär att även de polisanmälda brotten är ju upplevda brott. Konstaterandet huruvida det är ett brott, det bestäms ju först i en domstol. Så att själva upplevelsebiten är ingen skillnad vad gäller anmälningar och de som vi får in via NTU. Sedan när det gäller resultaten, eller vad de visar, så kan vi ju se att genom NTU fångar vi betydligt fler brott, än vad som polisanmäls. Det är lite olika för olika typer utav brott, men på det stora hela så är det den stora skillnaden.

JOHANNES: Hur kan man då använda sig av resultatet i undersökningen?
Thomas Hvitfeldt, igen.

THOMAS: Framförallt så använder man ju resultaten för att följa utvecklingen vad gäller olika typer utav brott - huruvida de ökar eller minskar, men vi kan också med undersökningen se var de sker någonstans. När de sker. Vi kan se vilka som utsätts för olika typer utav brott, vilka grupper. Vi kan få en del information också om vilka som utför brotten och under vilka omständigheter de sker kring.

JOHANNES: Varför är det bra att ha den här kunskapen?

THOMAS: Det är till exempel viktigt i Polisens brottsförebyggande arbete, och kan vara ett stöd för dem i hur de planerar sitt arbete och fördelar sina resurser.

JOHANNES: Genom NTU lär vi oss att anmälningsstatistiken fungerar bra för bostadsinbrott, det vill säga i princip alla inbrott anmäls. Andra brottstyper har betydligt större mörkertal. Hur ser mörkertalet ut för olika brottstyper? Till exempel misshandel och sexualbrott? Vad visar NTU? Åsa Irlander Strid, igen.

ÅSA: Innan NTU fanns så pratade man mycket om mörkertalet i anmälningsstatistiken och att det varierade över tid för olika typer av brott, men man visste egentligen inte hur mycket det handlade om. Men nu med NTU så kan vi ju faktiskt säga att det inte är mer än 30–40 % av alla fall av misshandel mot vuxna som anmäls till Polisen. Och tittar man på sexualbrott så är det på sin höjd kanske 10–20 % av brotten som anmäls.

JOHANNES: Det här är ju den nionde undersökningen som har gjorts, vad kan man säga om trenderna? Vad har förändrats mest?

ÅSA: Sedan vi började mäta 2006 kan vi se generellt positiva trender. Det är en större andel som känner förtroende för rättsväsendets myndigheter idag jämfört med då, samtidigt som andelen av befolkningen som utsatts för brott och andelen som känner sig otrygga har minskat. En annan sak som har ändrats tydligt är människors uppfattning om brottsligheten. De flesta tror fortfarande att brottsligheten ökar, men det är betydligt färre som tror det idag om man jämför med för åtta år sedan.

JOHANNES: NTU visar alltså en intressant paradox, att de som är minst oroliga för brott, nämligen unga killar, är de som är mest utsatta för brott. Medan äldre är mest oroliga men minst utsatta. Hur kan man förklara det? Thomas Hvitfeldt, igen.

THOMAS: Jag tror man måste se det i två led. Å ena sidan är det så att unga män, de är i större utsträckning ute på stan sena kvällar, och vet därför utav erfarenhet att risken att utsättas för våld är relativt liten tack och lov. Men sedan så är det ju även så att konsekvenserna kan skilja sig väldigt mycket åt för unga och äldre. Om en ung kille blir misshandlad kan naturligtvis konsekvenserna bli väldigt stora där men sannolikt så kan konsekvenserna bli ännu värre för en äldre människa som till exempel ramlar och drabbas av ett lårbensbrott eller någonting liknande.

JOHANNES: Hur kan då Polisen arbeta brottsförebyggande, när det gäller att öka tryggheten och minska oron för brott bland äldre? Leif Hemmingsson är poliskommissarie och verksamhetscontroller i Sundsvall.

LEIF: Media påverkar ju den allmänna uppfattningen om hur tryggheten är i ett lokalsamhälle väldigt mycket. Den äldre befolkningen tar mer del av det vi skriver i lokaltidningarna till exempel än vad ungdomarna gör, och därför vet de ju när

Polisen är progressiv och alltid berättar om vilka brott som begås, varje dag, året runt. Det tar de till sig, så det är ju kanske vi själva från Polisens sida som sprider oaktat – det var meningen, men att vi sprider en känsla av att brotten är många och de är grova. Vid sidan om är ju att vi ska tänka på hur vi kommunicerar och hur vi informerar allmänheten om brott och trygghet, så ska vi ju naturligtvis försöka att också vistas mer i miljöer där de här personerna som vi vill påverka och vi ska vara mer på äldreboenden, vi ska vara i grupper, i seniorgrupper, där man har byggt upp den här kanske oron och misstänksamheten mot hur det verkligen är att vara ute. Vi står jättegärna till hands för att informera de grupperna mer.

JOHANNES: Vilka brottsförebyggande råd ger då Leif Hemmingsson till unga brottsutsatta killar?

LEIF: Det är ju den här allmänna informationen om vad som händer när man vistas ute i krogmiljön. Vi måste bli bättre på att möta de här ungdomarna och berätta om vad som händer när man är ute och kanske är berusad eller påverkad av något annat. Att man själv som presumtivt offer måste bli medveten om att man ökar risken för att själv bli utsatt om man inte riktigt är nykter. Det tror jag att Polisen kan jobba jättemycket med, och speciellt att vi kan vara ute i föreningar och ute i kroglivet själva, där ungdomarna vistas.

JOHANNES: Hur ser unga kvinnor på risken att utsättas för sexualbrott?
Åsa Irlander Strid, igen.

ÅSA: Ja, vi ser i NTU att unga kvinnor oroar sig i större utsträckning än andra för utsättas för överfall, och där kan man nog anta att man kopplar ihop rädsla för överfall med rädsla för just våldtäkt eller andra sexualbrott. Och även om risken för den typen av brott är relativt liten så är det ju

ändå bland unga kvinnor som risken att utsättas är som störst. Och det kan man nog i sin tur koppla ihop med att unga kvinnor oftare än äldre kvinnor exponeras för risken att utsättas, genom att man rör sig i miljöer där det finns unga män och alkohol helt enkelt. Men sedan ligger självklart inte orsaken och skulden för sexualbrott hos de unga kvinnornas beteendemönster, utan hos de manliga förövarna. Det är ju viktigt att säga i sammanhanget.

JOHANNES:

Skillnaderna i otrygghet och oro för brott, kan enligt Thomas Hvitfeldt bero på att de sociala konsekvenserna av brottsutsatthet skiljer sig mellan olika grupper.

THOMAS:

Någon som utsatts för sexualbrott kan ju till exempel bli mer ifrågasatt än någon som har utsatts för misshandel. Man kan ju även anta att den ekonomiska förlusten eller risken för att bli skadad är något som gör att äldre i större utsträckning oroar sig för att utsättas för stöldbrott eller för att bli överfallen.

JOHANNES:

Att känna oro för brott är en sak, men man kan också känna sig otrygg för att man inte riktigt litar på polis och domstolar. Så hur ser det ut med förtroendet för rättsväsendet? NTU visar att andelen som har stort förtroende har ökat sedan 2006, trots negativa händelser och uppmärksamhet i media som skjutningar, rymningar och Södertälje-rättegången som fick göras om på grund av jäv. Vad kan det bero på? Glömmer vi fort?

ÅSA:

Våra mätningar tyder på att man har ett ganska grundmurat förtroende för rättsväsendet och att det inte påverkas av enskilda negativa händelser. Under den här perioden som vi har mätt så har det ju till exempel varit skandalen om polisens rom-register och uppmärksamhet kring olika rättegångar som har behövt tas om, men när man frågar folk

om deras förtroende för rättsväsendet generellt, så verkar det som att de flesta tänker på Polisen, för vi får väldigt snarlika svar när det handlar om Polisen som när det handlar om rättsväsendet i stort. Och även om man kanske föreställer sig att man bara skriver om Polisen när det är någon stor skandal, så visar faktiskt systematisk forskning tvärtom, att de allra flesta gånger som Polisen förekommer i media så framställs de i positiv dager.

JOHANNES: Den största ökningen när det gäller förtroende visar kriminalvården upp. Andelen som har stort förtroende ökade från 29 % 2006, till 42 % 2014. Hur kommer det sig? Thomas Hvitfeldt har en trolig förklaring.

THOMAS: Ja, när vi började den här undersökningen hade relativt nyligen, under den perioden skedde det ett antal uppmärksammade rymningar från några fängelser i landet. Sedan dess har rymningar minskat i väldigt stor utsträckning och framförallt skrivs det inte särskilt mycket om Kriminalvården på det sättet i media. Kriminalvården skrivs det inte särskilt mycket om över huvud taget, så vårt antagande är där att Kriminalvården följer med från en lägre nivå, det övriga förtroendet för rättsväsendet, och så länge det är tyst om Kriminalvården så tigger hälsan still och förtroendet för Kriminalvården ökar.

JOHANNES: Finns det då några särskilda mönster som framträder när det gäller förtroende för rättsväsendet?

THOMAS: Det vi kan se är ju att kvinnor i större utsträckning har förtroende för rättsväsendet i sin helhet, men även för de enskilda myndigheterna och så har det sett ut under hela mätperioden. Lite mer överraskande resultat är väl att i alla delar utav rättsväsendet så är det de allra yngsta som har störst förtroende, och sedan så sjunker förtroendet med

ålder. Det är inget specifikt för den senaste mätperioden utan så här har det sett ut under hela tiden som vi har gjort den här undersökningen.

JOHANNES: Hur kommer det sig?

THOMAS: Det vet vi ju faktiskt inte. Det vi ser är ju att det inte är en generationsfråga, det vill säga det har alla år då varit just den här allra yngsta åldersgruppen som har lägst förtroende. Men undersökningen är ju inte riktigt designad för att kunna svara på sådana frågor utan vi följer utvecklingen först och främst i den här undersökningen.

JOHANNES: Ja. mycket matnyttigt går att hitta i NTU. Du kan ladda hem den på Brås hemsida, bra.se. Där kan du också beställa den i tryckt form. Du hörde Åsa Irlander Strid och Thomas Hvitfeldt, båda utredare på Brå, och Leif Hemmingsson, poliskommissarie i Sundsvall. Och jag, jag heter Johannes Rosenberg. Dela gärna *Snacka om brott* i sociala medier. *Snacka om brott* produceras av poddstudion.se, en del av copyfabriken. Tills vi hörs igen, ha det så bra.